

ΓΕΝΙΚΗΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΓΓΕΛΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΕΙΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΙΡΗΝΗ ΦΙΣΚΑΤΟΡΗ
ΝΑΥΣΙΚΑ ΤΣΑΟΥΣΗ

«**Η ελευθερία κατακτιέται μόνο, όταν ο άνθρωπος παίρνει θέση απέναντι στα γεγονότα της ιστορίας. Αυτή η στάση μόνο σαν προϊόν ελεύθερης έκφρασης μπορεί να νοηθεί.**»

Ζαν Πωλ Σαρτρ

ΕΚΘΕΣΗ

Τι σημαίνει ελευθερία;

Τι σημαίνει η λέξη ελευθερία; Εδώ και πολύ καιρό τής έχει αποδοθεί η αξία μιας επιθυμητής κατάστασης και αυτό συνέβαλε στον πολλαπλασιασμό των νοημάτων της. Από τον καιρό του Διαφωτισμού ο Μοντεσκιέ παραπονιόταν: «Δεν υπάρχει λέξη που να προσέλαβε μεγαλύτερο αριθμό διαφορετικών νοημάτων από την ελευθερία». Ανέφερε μάλιστα ως παράδειγμα ορισμένους Ρώσους που αποκαλούσαν ελευθερία το δικαίωμα να έχουν μακριά γένια. Και σε καιρούς πιο πρόσφατους, έχουμε δει τα πιο καταπιεστικά καθεστώτα να επικαλούνται διαρκώς την ελευθερία, σε σημείο ώστε ο Άγγλος συγγραφέας Τζ. Όργουελ στο βιβλίο του 1984 επινόησε το σύνθημα: «*Η ελευθερία είναι σκλαβιά*».

Οι σημασίες που αποδόθηκαν σε αυτή τη λέξη είναι πολλαπλές. Αλλά τα θεμιτά της νοήματα δεν είναι άπειρα και θα προσδιορίζονταν, αν εξετάζαμε κάθε φορά την ελευθερία σε σχέση με τα αντίθετά της.

Σε πρώτο επίπεδο, η ελευθερία αντιτίθεται στην αναγκαιότητα, στον ντετερμινισμό. Ο φυσικός κόσμος καθορίζεται από νόμους. Η Γη γυρίζει γύρω από τον Ήλιο ενώ στην επιφάνειά της τα αντικείμενα υπόκεινται στο νόμο της βαρύτητας. Οι ίδιοι οι άνθρωποι υπόκεινται σε πολυάριθμες εξαρτήσεις. Φορείς της γενετικής κληρονομιάς της οικογένειας, κληρονομούν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Γεννιούνται στο εσωτερικό μιας γλώσσας και μιας κουλτούρας που τους μεταβιβάζουν έναν συγκεκριμένο τρόπο αντίληψης του κόσμου. Ανήκουν σε μια τάξη και σε ένα περιβάλλον που τους επιβάλλει κοινές αντιδράσεις. Ζουν σε ένα τόπο και σε μια ιστορική περίοδο που τους εξομοιώνουν με τους συμπατριώτες τους και με τους συγχρόνους τους. Ωστόσο, καμία από αυτές τις εξαρτήσεις δεν είναι ανυπερέβλητη: το άτομο μπορεί να ξεφύγει από τη χώρα του, από τη γλώσσα του, από το περιβάλλον του, από τα τραύματα της παιδικής του ηλικίας, μπορεί να αλλάξει τη φυσική του όψη ή ακόμη και το φύλο του. Το ανθρώπινο είδος διαθέτει αυτήν την ικανότητα σε μεγαλύτερο βαθμό από τα άλλα είδη, επειδή ακριβώς διαθέτει μια συνείδηση που του επιτρέπει να λέει: «εγώ». Οι άνθρωποι υπακούουν στην αναγκαιότητα, αλλά μπορούν να κάνουν και χρήση της βούλησης και να ασκήσουν έτσι την ελευθερία τους. Μπορούν πάντοτε, έλεγε ο Ρουσό: «να υποκύψουν ή να αντισταθούν». Γι' αυτόν τον λόγο είναι το μοναδικό είδος που γνωρίζει την ηθική κρίση. Σε κάθε κατάσταση, ο άνθρωπος μπορεί μέχρι ένα ορισμένο σημείο να επιλέξει την κατεύθυνση της δράσης του και επομένως να δράσει καλά ή κακά.

Σε δεύτερο επίπεδο, η ελευθερία αντιτίθεται στη σκλαβιά, στην τυραννία, στον εξαναγκασμό. Η ζωή στην κοινωνία προϋποθέτει κοινούς κανόνες, αλλά αυτοί οι κανόνες μεταβάλλονται ανάλογα με το καθεστώς στο οποίο ζούμε. Σε ένα θεοκρατικό καθεστώς τα άτομα δεν έχουν το δικαίωμα να επιλέγουν ελεύθερα τη θρησκεία τους. Σε μια δικτατορία θα τιμωρηθούν, αν αντιπαχθούν στις αποφάσεις της κυβέρνησης. Σε ολοκληρωτικό καθεστώς τα άτομα πρέπει να υποτάσσονται στην εξουσία όχι μόνο την επιλογή του τόπου κατοικίας ή του επαγγέλματός τους -για να μην αναφερθούμε στις πολιτικές επιλογές- αλλά ακόμη και τις φιλίες και τους έρωτές τους. Οι φιλελεύθερες δημοκρατίες όμως εκκινούν από την αρχή ότι κάθε άτομο διαθέτει μια ιδιωτική σφαίρα, στην οποία καμία εξουσία -ακόμα κι αν είναι εντελώς νόμιμη- δεν μπορεί να διεκδικεί δικαιώματα. Η ατομικότητα του κάθε πολίτη είναι πολύτιμη. Και ως τέτοια πρέπει να προστατεύεται.

Τέλος, η τρίτη μορφή ελευθερίας δεν είναι ούτε κοσμική (αντιτιθέμενη στην αναγκαιότητα) ούτε πολιτική (αντιτιθέμενη στην τυραννία), αλλά είναι εσωτερική και πνευματική. Έγκειται στην αποφυγή του κομπορμιισμού, της αλλοτρίωσης, της ματαιοδοξίας. Πιστεύουμε ότι είμαστε ελεύθεροι, αλλά στην πραγματικότητα υπακούμε στους νόμους που μας επιβάλλονται από το πνεύμα των άλλων. Θέλουμε να γίνουμε αποδεκτοί από την κοινή γνώμη ή ακόμα και να αποθεωθούμε. Ένα αλλοτριωμένο εγώ συγχέεται με την εικόνα που του έχουν επιβάλλει οι άλλοι, αυτοί που το περιβάλλουν. Ένα αυθεντικό εγώ, όμως, έχει το θάρρος των γνώμών του και δεν ενδιαφέρεται υπερβολικά για το «τι θα πει ο κόσμος». Από την καθολική αποδοχή προτιμά την πίστη στα ιδανικά του και επομένως στον εαυτό του.

Η ικανότητα να ασκούμε την ελευθερία ταυτίζεται με τον ίδιο τον ορισμό της ανθρώπινης ύπαρξης. Αλλά αυτή δεν είναι η μοναδική αξία που αγαπάμε και γι' αυτό η απεριόριστη ελευθερία δεν είναι επιθυμητή. Πρώτα επειδή ζούμε μαζί με άλλους ανθρώπους και οι επιθυμίες μας δεν εναρμονίζονται υποχρεωτικά με τις δικές τους. Η ζωή στην κοινωνία επιτυγχάνεται επειδή θα υπάγεται στη δικαιοσύνη μάλλον παρά στην ελεύθερη βούληση των ατόμων. Αν τίποτε δεν παρεμβαίνει για να θέτει όρια στην ελευθερία, τότε θα μετράει μόνο η δύναμη. Η ελευθερία του ισχυρότερου συνεπάγεται την υποταγή του ασθενέστερου ...

(Το κείμενο είναι απόσπασμα του λήμματος «Ελευθερία», που έγραψε ο Τσβετάν Τοντόροφ, για το βιβλίο «*Dizionario della Liberta*», έκδοση του περιφερειακού συμβουλίου της Τοσκάνης. Αναδημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 3.8. 2003).

Ερωτήσεις

1. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις χωρίς δικά σας σχόλια.
2. Να εντοπίσετε α) την πρόθεση-σκοπό του κειμένου, β) τη σκοπιμότητα της αρχικής ερώτησης, γ) τη βασική ιδέα της πρώτης παραγράφου, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους προσπαθεί να πείσει για αυτήν.
3. Με ποιους τρόπους ο συγγραφέας κάνει το κείμενό του εύληπτο και ευπρόσιτο στο ευρύ κοινό των αναγνωστών του;
4. Παρά το γεγονός ότι η ελευθερία είναι σε μεγάλο βαθμό νομικά και συνταγματικά κατοχυρωμένη, εξακολουθούν να υπάρχουν ακόμα αρκετοί παράγοντες-κίνδυνοι που την απειλούν. Σε ένα κείμενό σας-αποδεικτικό δοκίμιο, να αναφέρετε ορισμένους από τους κινδύνους αυτούς και να επισημάνετε το ρόλο που μπορεί να αναλάβει το εκπαιδευτικό σύστημα για τη διαμόρφωση ελεύθερων συνειδήσεων των νέων.

www.poukamisas.gr

Ειδικά
μαθήματα

Για τους μαθητές εκείνους που προσανατολίζονται σε σπουδές οι οποίες απαιτούν την εξέταση ειδικών μαθημάτων, στα Φροντιστήρια Πουκαμισάς λειτουργούν τμήματα Σχεδίου και Ξένων Γλωσσών, ενώ εξασφαλίζεται και πρόγραμμα γυμναστικής αγωγής.

**Σχέδιο, ελεύθερο και γραμμικό
Στίβος και κολύμβηση
Ξένες Γλώσσες**

Το πρόγραμμα όλων των ειδικών μαθημάτων καταρτίζεται κατά τέτοιο τρόπο και μέθοδο, ώστε να παραμένει απρόσκοπτη η διδασκαλία των υπολοίπων μαθημάτων.

 φροντιστήρια
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

1. Στο συγκεκριμένο κείμενο ο συντάκτης προσπαθεί να προσδιορίσει την έννοια της ελευθερίας. Με το δεδομένο ότι αυτή η έννοια έχει προσλάβει διαχρονικά πολλές σημασίες, ο συντάκτης προσπαθεί να την ερμηνεύσει αντιπαραθέτοντάς την με ποικίλες εξαρτήσεις. Έτσι, ως υπέρβαση πλήθους δεσμεύσεων, που επιβάλλονται στον άνθρωπο από γενετικές, ιστορικές, κοινωνικές ή πολιτισμικές συνθήκες, η ελευθερία επιτυγχάνεται μέσα από την κινητοποίηση της ηθικής βούλησης που επιτρέπει τη δυνατότητα επιλογής και αντίστασης. Ως αντίδραση στον θεοκρατικό και πολιτικό αυταρχισμό, η ελευθερία προστατεύεται από τις φιλελεύθερες δημοκρατίες που σέβονται την απαραβίαστη ιδιωτικότητα του πολίτη. Ως εσωτερική και πνευματική ελευθερία, τέλος, ορίζεται η επίμονη προσπάθεια του ατόμου να αντισταθεί στην αλλοτριωτική δύναμη της μάζας και του κομφορμισμού. Επειδή, όμως, η απόλυτη ελευθερία όχι μόνο δεν είναι επιθυμητή, αλλά αντιθέτως δυσχεραίνει τη συλλογική ζωή, ο συντάκτης θεωρεί ύψιστη ανάγκη την υπαγωγή της δράσης των ατόμων στη δικαιοσύνη και τους νόμους.

2. α) Πρόθεση/σκοπός του συντάκτη είναι να ερμηνεύσει την έννοια της ελευθερίας, η οποία προσλαμβάνει πολλές και συχνά αντιφατικές σημασίες.

β) Με την αρχική ερώτηση ο συντάκτης επιδιώκει να θέσει το θέμα του κειμένου του και να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

γ) Βασική ιδέα της πρώτης παραγράφου είναι η πολλαπλότητα των νοημάτων που έχει προσλάβει διαχρονικά η έννοια της ελευθερίας, αλλά και η κατάχρηση του όρου που οδηγεί σε στρεβλώσεις και παρανοήσεις, κάποτε εκούσιες. Ο συντάκτης επικαλείται την άποψη του Μοντεσκιέ και το παράδειγμα των Ρώσων και κάνει αναφορά στο λόγο του Τζ. Όργουελ.

3. Τρόποι με τους οποίους ο συντάκτης προσπαθεί να κάνει κατανοητό και εύληπτο το κείμενο από τους αναγνώστες είναι: α) η λογική οργάνωση του κειμένου, β) ο τρόπος συνοχής των παραγράφων, γ) τα πολλά παραδείγματα που αναφέρονται στη 2η και την 3η παράγραφο, γ) οι απόψεις διανοητών αναφορικά με το θέμα που τον απασχολεί, δ) η χρήση του α' πληθυντικού προσώπου, ε) το απλό και κατανοητό ύφος.

4. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΑΠΕΙΛΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΟΧΗ

- Κυριαρχία τεχνοκρατικού πολιτισμού. Λανθασμένη χρήση της μηχανής. Αυτοματοποίηση. Εξειδίκευση.
- Μέσα μαζικής ενημέρωσης. Διαμεσολαβούν μεταξύ του πολίτη και της πραγματικότητας. Επηρεάζουν τους σύγχρονους ανθρώπους, κατευθύνουν συνειδήσεις. Η λειτουργία αυτή μπορεί να γίνει επικίνδυνη, όταν τα Μ.Μ.Ε. συνδέονται με οικονομικά συμφέροντα.
- Διαφήμιση. Καταναλωτικά πρότυπα. Επιδίωξη υλικού πλούτου σε βάρος των πνευματικών αγαθών.
- Αστυφιλία. Άξενες μεγαλουπόλεις.
- Συγκεντρωτισμός πολιτικής εξουσίας. Αδιαφορία του πολίτη για τα κοινά. Προπαγάνδα. Δημαγωγία. Ανταγωνιστικές σχέσεις.
- Φανατισμός. Δογματική συμπεριφορά. Προκαταλήψεις και δεισιδαιμονίες. Υποβάθμιση του ορθού λόγου.

ΠΩΣ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΣΥΜΒΑΛΕΙ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

- Βοηθώντας τους νέους να συνειδητοποιήσουν το περιεχόμενο της ελευθερίας, συνεπώς και τις διάφορες μορφές εξάρτησης που ελλοχεύουν ιδιαίτερα στον σύγχρονο κόσμο και ευθύνονται για το αίσθημα της ανελευθερίας του ατόμου.
- Καλλιεργώντας την κριτική ικανότητα των νέων με απώτερο σκοπό την παρακίνησή τους στη διατύπωση ερωτήσεων και αποριών, που οδηγούν με τη σειρά τους στην αμφισβήτηση της ισχύουσας κατάστασης.
- Παρέχοντας γνώση με ανθρωπιστικό περιεχόμενο και συνάμα εμπλουτισμένη με όλα εκείνα τα στοιχεία της σύγχρονης πραγματικότητας, που είναι αναγκαία για οποιαδήποτε προσπάθεια αμφισβήτησης, ρήξης και αντιπαράθεσης.
- Καλλιεργώντας κλίμα διαλόγου ανάμεσα στους μαθητές και ανάμεσα σε αυτούς και τους δασκάλους τους.
- Αξιοποιώντας ως πρότυπα όλες εκείνες τις μορφές του πνεύματος, της επιστήμης, της πολιτικής και της κοινωνικής ζωής που έχουν συνεισφέρει με τη δράση τους στην κατοχύρωση του δικαιώματος της ελευθερίας.

ΖΑΝ ΠΟΛ ΣΑΡΤΡ (1905-1980)

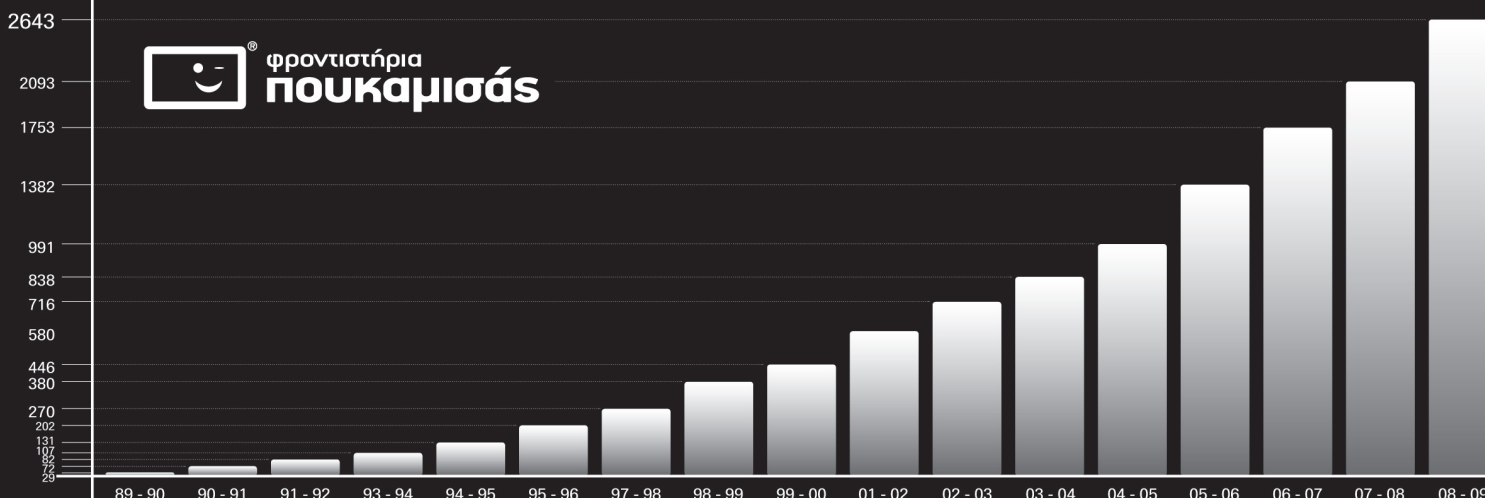

Γάλλος φιλόσοφος και λογοτέχνης, από παριζιάνικη οικογένεια, στοχαστής του νέου αριστερού κινήματος που αναπτύχθηκε μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, μακριά από τη σταλινική επιρροή και τις πρακτικές των σοσιαλιστικών κωρών της Ανατολικής Ευρώπης και των κομμουνιστικών κομμάτων της Δύσης εκείνη την εποχή.

Έκανε φιλολογικές και φιλοσοφικές σπουδές στο περίφημο Ecole Normale Supérieure και δίδαξε σαν καθηγητής σε σχολεία της Χάβρης, της Λυών και του Παρισιού. Κατά τη διάρκεια της ναζιστικής κατοχής πιάστηκε, στάλθηκε σε στρατόπεδο συγκέντρωσης, δραπέτευσε και συνέχισε την αντίσταση γράφοντας ταυτόχρονα λογοτεχνικά και θεατρικά έργα («Μύγες», «Υπάρχει και το μηδέν», «Κλεισμένων των θυρών») καθώς και άρθρα στο αντιστασιακό φυλλάδιο «Η μάχη» μαζί με τον Καμί. Από τις στήλες του περιέγραψε με ανυπέρογκο τρόπο την απελευθέρωση του Παρισιού, που προκάλεσε παγκόσμια συγκίνηση και κατέστησε τον Σαρτρ διάσημο και αξιολάτρευτο. Τότε ίδρυσε και το θρυλικό λογοτεχνικό περιοδικό «Μοντέρνοι καιροί». Οι υπαρκτικές αναζητήσεις του και η αποστροφή του στο σταλινικό μοντέλο δημιούργησαν το υπόβαθρο της αποχώρησής του από το Κομμουνιστικό Κόμμα Γαλλίας με αφορμή τα γεγονότα του 1956 στην Ουγγαρία. Ο Σαρτρ, πάντως, έμεινε πιστός στις ριζοσπαστικές του αντιλήψεις για άλλη κοινωνία και αγκάλιασε κάθε ανατρεπτικό ρεύμα. Στήριξε την επανάσταση στην Κούβα και τους εξεγερμένους της Ινδοκίνας, αντιτάχθηκε στις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις των ΗΠΑ σε Κορέα-Βιετνάμ, αρνήθηκε το Νομπέλ Λογοτεχνίας το 1964 και άλλες τιμές του γαλλικού κράτους, βρέθηκε στους δρόμους το Μάη του '68 μαζί με τους εξεγερμένους νέους, συμπαραστάθηκε στον Αντρέας Μπάαντερ και τους Γερμανούς αντιεξουσιαστές, συμπαραστάθηκε στην ισλαμική επανάσταση του Χομεϊνί... και πάντα δίπλα του είχε την ισόβια σύντροφό του, επίσης λογοτέχνη, Σιμόν ντε Μπובουάρ.

Γνωστά φιλοσοφικά του έργα: «Το προσχέδιο μιας θεωρίας συναισθημάτων» (1940), «Το είναι και το μηδέν» (1943) και η «Κριτική της διαλεκτικής λογικής» (1960). Μυθιστορηματικές συλλογές: «Ναυτία» (1938), «Ο τοίχος-Τα παιδικά χρόνια ενός αρχηγού-Το δωμάτιο-Ο Ηρόστρατος-Εξοικείωση» (1939-69), «Δρόμοι της Ελευθερίας» (1945-49).

Η διαρκώς αύξουσα πορεία του αριθμού των μαθητών μας αποδεικνύει την εμπιστοσύνη τους στο άρτιο εκπαιδευτικό μας έργο.

φροντιστήρια
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ